

Sobre unes construccions amb «menys» poc genuïnes

Carles Riera

Com és sabut, el català no usa tant l'adverbi i adjectiu *menys* si ho comparem amb el castellà *menos*.

Vegem aquests exemples del DIEC2 amb *menys*: 1) Adverbi: *Sóc menys ric que tu. Això costa menys. Ni més ni menys. Com més ho demanarà, menys li ho donaran. Han estat dues hores menys deu minuts. Deu menys dos són vuit.* 2) Adjectiu: *Tinc menys diners que tu.*

Sobretot en locucions i construccions vàries s'observa que moltes vegades —encara que no sempre— que el castellà fa servir *menos*, el català opta per una altra solució.

Heus ací el recull de locucions del DIEC2 amb *menys*: **a menys que loc. conj.** LLEVAT QUE. **no menys que loc. conj.** Tant com. **menys de loc. prep.** Un temps, una quantitat, etc., inferior a. *En menys d'un mes. Me'ls ha venut a menys de dos euros el quilo. més o menys* V. MÉS **ni més ni menys** V. MÉS MÉS O MENYS [O MÉS O MANCO] **loc. adv.** APROXIMADAMENT. *Arribaré a les quatre, més o menys. ni més ni menys* [o **ni més ni pus**, o **ni més ni manco**] **loc. adv.** Exactament, precisament.

Així mateix no són poques les construccions que en castellà duen *menos* i en català no duen *menys*.

El *Diccionari castellà-català*, d'Enciclopèdia Catalana, no tradueix per una construcció amb *menys* les següents construccions:

a menos de → *llevat* (o *llevat de*) [la GIEC recull *a menys de*: § 19.9.3.5f, § 30.2.5g], *fora de*, *exceptuant*, *tret* (o *tret de*), *salvat*; *echar de menos* → *trobar a faltar*; *en menos de nada* → *en un tancar i obrir d'ulls*, *en un no res*; *esto es lo de menos* → *això rai*; *lo menos* → *almenys*, *pel cap baix*; *menos cinco, diez* → *falten cinc* (o *deu*) *minuts per a*; *menos cuarto* → *tres quarts de* [la GIEC recull *les set menys quart*, *les set menys*

vint (*minuts*), § 31.2.5.1b]; *menos mal* → *encara sort, sort que, encara rai, encara bo*; ¡*menos mal!* → *quina sort!*; *ni mucho menos* → *ni de bon tros, ni de molt*; *no menos de* → *ben bé, almenys*; *no poder menos de* → *no poder deixar* (o *estar-se*) *de, no tenir més remei que*; *poco más o menos* → *si fa no fa, si fa o no fa*; *poco menos que* → *gairebé, quasi, pràcticament*; *por lo menos* → *si més no, almenys*; *ser de lo menos* → *no tenir importància, això*; ¡*ya será menos!* → *no serà tant!* Notem que *molt menys* pot aparèixer en textos catalans com a traducció deficient de l'anglès *muchless*; exemples: *I don't blame anyone, muchless you* = *Jo no culpo a ningú i encara menys a tu* («... i molt menys a tu»), *Tony can barely boil an egg, much less cook dinner* = *En Toni pot amb prou feines fer-se bullir un ou, ni de bon tros preparar-se el sopar.*

Ni són poques tampoc aquelles construccions que contenint el mot *menys* en tenen una de sinònima sense aquest mot i essent tant o més genuïnes:

Ara neva menys que abans = *Ara no neva tant com abans. Fa menys d'un quart que juguem i ja vols plegar* = *Encara no fa un quart que juguem i ja vols plegar. Me n'ha donat menys que l'altra vegada* = *Me n'ha donat més poc que l'altra vegada. Arribaré més o menys a les quatre* = *Arribaré a les quatre si fa no fa*. La GIEC diu que «resulta més normal una oració com *La paella no ha quedat tan bona com la de l'altre dia* que l'oració paral·lela, comparativa de desigualtat, *La paella ha quedat menys bona que la de l'altre dia*» (§ 28.4.1). I també assenyala: «Sovint *menys* és substituït per *no tant*: *no tantes patates, no tant de vi*» (GIEC, § 17.3.3).

Centrem, però, ara la nostra atenció sobre dues construccions amb *menys* que creiem que són calcs de les castellanes, concretament les corresponents a 1) *no haber para menos*, i 2) *no ser para menos* (construcció que s'usa per a asseverar que la vehemència amb què es critica o s'admira alguna cosa és fonamentada)¹.

¹ El Diccionario de la RAE, en línia («edició del tricentenari»), entra la construcció *no ser para menos* (s.v. *ser*) tractant-la com una locució verbal ponderativa, usada «para justificar algo» («Los reprendió ásperamente, però es que su conducta no era para menos»).

Estudiem, en aquest article, les diferents equivalències catalanes a tals construccions.

1. «NO HAVER-N'HI PER A MENYS»

La irrupció del fenomen Podem fa anar de corcoll els analistes polítics. No n'hi ha per a menys, perquè la seva empenta qüestionaria, almenys en teoria, les bigues mestres sobres les quals es va edificar l'Espanya post-franquista → La irrupció del fenomen Podem fa anar de corcoll els analistes polítics. **I amb raó**, perquè ... O bé: **I amb tota la raó**, perquè ...

Xifren en vuit-cents els assistents aquest 2016 i no n'hi ha per a menys: la platja era ben plena → Xifren en vuit-cents els assistents aquest 2016 i **prou deu ser això**: la platja era ben plena.

Les paraules de Katy Perry han provocat molts comentaris en la premsa internacional, i la veritat és que no n'hi ha per a menys → Les paraules de Katy Perry han provocat molts comentaris en la premsa internacional, i la veritat és que **s'ho valen**.

Probablement no n'hi ha per a menys, ja que construeix un dels guions més rodons que s'han vist últimament → Probablement **s'ho val de sobres**, ja que construeix un dels guions més rodons que s'han vist últimament.

El Far de Sant Sebastià és el lloc on es diu que van a estimar-se tots els enamorats de Palafrugell i rodalies, i no n'hi ha per a menys → El Far de Sant Sebastià és el lloc on es diu que van a estimar-se tots els enamorats de Palafrugell i rodalies, i **bé prou que s'ho val**.

I és que quan hi penso, veig que no n'hi ha per a menys: hem fet un viatge impressionant → I és que quan hi penso, veig que **de debò que s'ho val**: hem fet un viatge impressionant.

Quan arriba el diumenge de Rams, la cara de la mainada s'il·lumina sobtadament... i no n'hi ha per a menys! → Quan arriba el diumenge de Rams, la cara de la mainada s'il·lumina sobtadament... i **el fet s'ho mereix!**

Segurament que no n'hi ha per a menys, amb tot el que m'has explicat → Segurament que **s'ho val de sobres**, amb tot el que m'has explicat.

La comunitat científica, però, n'anava plena feia ja un temps, perquè, per la seva magnitud, la descoberta havia estat víctima de les filtracions. No n'hi ha per a menys, ja que aquestes ones obren la porta a una

nova manera de redescobrir l'univers → ... **No és cap fet banal**, ja que aquestes ones obren la porta a una nova manera de redescobrir l'univers.

Aquests dies ens hem fet ressò del debat intensísim que hi ha a l'interior de la CUP. No n'hi ha per a menys, perquè la decisió d'investir, o no, Artur Mas va molt més enllà d'una conjuntura política concreta → Aquests dies ens hem fet ressò del debat intensísim que hi ha a l'interior de la CUP. **No és pas poca cosa**, perquè la decisió d'investir, o no, Artur Mas va molt més enllà d'una conjuntura política concreta.

L'Àgueda Magre està molt satisfeta i no n'hi ha per a menys, ja que ha estat la guanyadora del cartell que dona imatge a la Fira de Sarral → L'Àgueda Magre està molt satisfeta i **amb tota la raó del món**, ja que ha estat la guanyadora del cartell que dona imatge a la Fira de Sarral.

2. «NO SER PER A MENYS»

S'ha posat de moda i no és per a menys → S'ha posat de moda i **amb raó**.

Si el lloc m'encanta, el menjar no és per a menys → Si el lloc m'encanta, **el mateix puc dir del menjar**. O bé: Si el lloc m'encanta, el menjar **també**.

«Fas la teva feina, però és cert que en l'àmbit de la premsa i dels aficionats s'ha parlat molt del derbi, i no és per a menys», comenta el tècnic → «Fas la teva feina, però és cert que en l'àmbit de la premsa i dels aficionats s'ha parlat molt del derbi, i **és que s'ho val**», comenta el tècnic.

Una dona, entre els presents, mostra la seva profunda indignació envers el govern; no és per a menys, malviuen en terrible precarietat amb el seu marit → Una dona, entre els presents, mostra la seva profunda indignació envers el govern; **no és debades**, malviuen en terrible precarietat amb el seu marit.

Conclusió

D'acord amb l'ús no tan abundant, en català, de l'adverbi i adjectiu *menys* en comparació amb el castellà *menos*, són diverses i variades en la nostra llengua les solucions corresponents a les construccions *no haber para menos* i *no ser para menos*, però cap d'elles no incorpora la forma *menys*.**■**